

REMISSYTTRANDE

Datum
2025-04-28

Dnr
2025/874

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L6@regeringskansliet.se

Betänkandet Några frågor om grundläggande fri- och rättigheter (SOU 2025:2)

(Departementets diarienummer Ju2025/00072)

Justitiekanslern ska vaka över tryck- och yttrandefriheten samt värna integriteten och rättssäkerheten i den offentliga verksamheten. I Justitiekanslerns uppdrag ingår även att bevaka statens rätt och att medverka till att rättstillämpningen är effektiv och av hög kvalitet.

Genomgången av de förslag som läggs fram i betänkandet och de överväganden som görs där har skett med de utgångspunkter som Justitiekanslern, utifrån sitt uppdrag, främst har att beakta. Justitiekanslern har fokuserat sin genomgång av betänkandet på de delar där utredningen föreslår lagstiftning.

Förslaget om att *rätten till domstolsprövning* ska införas i 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen syftar enligt utredningens överväganden enbart till att grundlagsfästa den rätt till domstolsprövning som finns enligt gällande rätt. Förslaget är därför utformat som ett krav på lagstiftaren att det ska finnas lagstiftning om rätt för var och en att kunna få en domstolsprövning dvs. att det vid varje tidpunkt ska finnas regler i lag om rätt till domstolsprövning. Kravet på lag i grundlagen hindrar enligt utredningen däremot inte att regler som exempelvis anger under vilka förutsättningar en domstolsprövning kan komma till stånd kan finnas i föreskrifter på lägre nivå (s. 72). Förslaget får förstås som att detta ska inkludera regler om överklagandeförbud, vilka kan förekomma i förordningar. Huruvida förslaget om ett uttryckligt grundlagskrav på reglering i lag inte har någon inverkan på regeringens möjligheter att meddela sådana föreskrifter kan behöva övervägas ytterligare under den fortsatta beredningen.

När det gäller förslaget om att införa en reglering som möjliggör föreskrifter om *fråntagande av medborgarskap* framstår den föreslagna lydelsen ”brott som allvarligt hotar rikets säkerhet” i 2 kap. 7 § andra stycket 2 regeringsformen inte som helt tydlig. Av författningskommentaren framgår varken vilka brott i 18, 19 och 22 kap. brottsbalken som avses utgöra sådana allvarliga brott eller vilka brott, som utgångspunkt, inte ska göra det. Inte heller framgår med någon tydlighet vilka andra brott utöver de i nyss nämnda kapitel i brottsbalken som bör utgöra sådan allvarlig brottslighet. Med hänsyn till att fråntagandet av ett medborgarskap är en mycket ingripande åtgärd för den enskilde bör det av rättssäkerhetsskäl ställas höga krav på en så tydlig utformning av bestämmelserna som möjligt också i fråga om det utrymme som lämnas för vidare preciseringar genom lag.

Justitiekanslern utgår ifrån att frågan om hur den brottslighet som avses med ”brott som allvarligt hotar rikets säkerhet” kan ges en närmare innebörd kommer att övervägas vidare i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Även förslaget om att *föreningsfriheten får begränsas* när det gäller sammanslutningar som ägnar sig åt allvarlig brottslighet för att uppnå ekonomisk eller annan otillbörlig vinning i 2 kap. 24 § andra stycket 1 regeringsformen ger upphov till frågor om vilken brottslighet som bestämmelsen tar sikte på. När det som här är fråga om att begränsa en grundläggande rättighet ter det sig särskilt viktigt att regleringen ges en tydlig innebörd och utformas på ett så klart sätt som möjligt. Av författningskommentaren framgår att uttrycket allvarlig brottslighet avser främst brottslighet som hotar grundlagsskyddade värden eller statens våldsmonopol och därför kan sägas vara systemhotande. Justitiekanslern saknar en närmare analys kring begreppet systemhotande och vilken nivå den bedömningen avser – t.ex. lokal, regional eller nationell nivå? Även frågan om hur nära i tiden sådana konsekvenser kan tänkas uppstå kan behöva belysas. I författningskommentaren listas en stor mängd olika brottstyper som kan komma att omfattas av bestämmelsen. Det saknas dock exempel på vilka enskilda brott som faktiskt kan anses uppfylla kraven på att utgöra sådan allvarlig systemhotande brottslighet som avses. Justitiekanslern utgår från att lydelsen och innebörden av den aktuella bestämmelsen också i denna del kommer att övervägas vidare under det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Justitiekanslern har inga synpunkter på förslagen i övrigt.

Ärendet har föredragits av Ulrika Lundgren. I ärendets beredning har även byråchefen Anna Falk deltagit.

Thomas Bull